

*Беата Дзямко, студентка 2 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В.Т., ст. викладач*

ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасному світі існує чимало проблем пов'язаних з екологією і насамперед це спровоковано впливом людства. Так, збільшення кількості відходів, нераціональне використання вичерпних ресурсів і т.п. призводять до погіршення стану навколишнього середовища. Ці процеси спричинили перехід від традиційної лінійної моделі економіки, що

полягає у виробленні, використанні та утилізації продуктів, до економіки замкнутого циклу або ж циркулярної економіки.

Циркулярна економіка – альтернативна економічна модель, що заснована на реалізації замкнутих циклів в процесах виробництва, обігу та споживання. Перевагами циклічної моделі є скорочення споживання сировинних і енергетичних ресурсів, зниження негативного впливу на навколишнє середовище, мінімізація відходів та стимулювання інновацій [3]. Тобто, циркулярна економіка – це модель виробництва та споживання, яка передбачає спільне використання, оренду, повторне використання, ремонт, відновлення та переробку існуючих матеріалів і продуктів якомога довше. Таким чином подовжується життєвий цикл виробів [2]. Перехід від лінійної моделі економіки до циркулярної потребує багато зусиль.

Циркулярна економіка базується на трьох основних принципах – 3R: Reduce, Reuse, Recycle, що в перекладі з англійської означає скорочення, повторне використання та переробка. Проте в 2018 році Всесвітній економічний форум виділив десять принципів економіки замкнутого циклу: Reduce, Reuse, Recycle, Refuse, Rethink, Repair, Refurbish, Remanufacture, Repurpose, Recover [3]. Так, прикладом впровадження принципу Reduce (укр. - скорочення) є зменшення частки або заміна токсичної сировини, збільшення частки використання енергії з відновлюваних джерел, використання обладнання з високим класом енергоефективності та рівнем автоматизації, розробка акційних пропозицій що спонукають клієнтів до відповідального споживання [4]. Принцип Reuse (укр. - повторне використання) полягає в тому, що певний продукт втратив свою початкову цінність для одного користувача, проте все ще виконує свої функції та може бути корисним для іншого. Цей процес є важливим для екології, оскільки знижує навантаження на навколишнє середовище зайвим виробленням цього ж продукту. Принцип Refuse має на меті частково зменшити використання ресурсів. Так, на кожному з етапів життєвого циклу варто відмовитися від певних складових, які не несуть за собою зміну якості продукції, проте шкодять навколишньому середовищу. Repair – саме слово, що позначає цей принцип дає зрозуміти про що йде мова. Це продовження терміну використання та служби продукту завдяки ремонту та додатковому обслуговуванню. Ціллю цього принципу є якомога довший час використання продукції та скорочення утилізаційних процесів.

Процес запровадження та активної трансформації циркулярної економіки почався ще в 2015 році. У грудні 2015 року Європейська Комісія висунула пакет циклічної економіки, що містить план дій і законодавчі пропозиції щодо управління відходами, які були прийняті в 2018 році. Європейський парламент уважно стежить за виконанням плану дій [1].

Згодом, у березні 2020 року Європейська комісія представила план дій із економіки замкнутого циклу, який спрямований на сприяння більш екологічному дизайну продуктів, зменшенню відходів і розширенню можливостей споживачів (наприклад, шляхом створення права на ремонт). Основна увага приділяється ресурсномістким секторам, таким як електроніка та ІКТ, пластмаси, текстиль і будівництво [2].

Водночас, план з досягнення циркулярної економіки CEAP (CIRCULAR ECONOMY ACTION PLAN) є одним з ключових складових Європейської зеленої угоди, яка дозволить ЄС досягнути стану справедливої, кліматично-нейтральної, ресурсо-ефективної та конкурентної економіки. CEAP спрямований на прискорення трансформаційних змін, необхідних для Європейської зеленої угоди, спираючись на принципи циркулярної економіки, що активно впроваджуються з 2015 року. CEAP має забезпечити упорядкування та пристосування нормативно-правової бази ЄС відповідно до принципів циркулярної економіки [6]. План ставить перед собою досягнення певних цілей: по-перше, це досягнення ЄС кліматичної нейтральності до 2050 року; по-друге, розрив між процесами економічного зростання та використанням ресурсів; по-третє, запровадження всебічних стандартів у стійкості продуктів; по-четверте, допомога в створенні нових робочих місць в Європі і також за її межами. Завдяки реалізації цих цілей розвиток циркулярної економіки стрімко

зростатиме і принесе чимало користі навколишньому середовищу.

Крім цього, очікується, що реалізація СЕАР допоможе збільшити ВВП ЄС на додаткові 0,5% до 2030 року, а також створить 700 тис. нових робочих місць. План буде корисним і для окремих компаній: зважаючи на те, що 40% всіх витрат промислових компаній ЄС припадає на матеріали, використання ними замкнених бізнес-моделей допоможе підвищити їх прибутковість, при цьому вони будуть захищені від коливань цін на ринку [3].

Важливою складовою для створення можливості забезпечення переходу до циркулярної моделі економіки є наявність інвестицій. Так, на прикладі Чехії та Польщі, необхідні інвестиції – на додаток до звичайного рівня інвестицій – були розраховані у діапазоні 3% від ВВП на рік. На даний час це близько п'яти мільярдів євро у Чехії та десяти мільярдів євро у Польщі – кожного року, починаючи з цього часу і до 2030 року. Прогнозується, що такий розмір інвестицій забезпечить зниження рівня безробіття у Чеській Республіці та Польщі ще на 2-3 %, завдяки зростанню внутрішнього виробництва, забезпеченого інвестиціями [5]. Таким чином, по аналогії, рівень безробіття зможе знизитися і в інших країнах, бо майже половина всіх витрат на виробництво, що припадають на ці інвестиції, зосереджені в іноземних фірмах. Тому для кожної держави-члена ЄС, яка має на меті розпочати реалізацію інвестиційної програми у сфері циркулярної економіки [5], поступово спостерігатиметься позитивний вплив на рівень зайнятості.

Таким чином, циркулярна економіка тільки починає розвиватися у світі, зокрема в ЄС. Проте, незважаючи на невеликий проміжок часу, ця модель економіки вже стрімко почала впроваджуватися в життя населення. Це і не дивно, оскільки принципами економіки є прості та водночас правдиві дії. Скорочене використання вичерпних продуктів, повторне використання продукції, переробка матеріалів і т.д., все це є ефективним. І тільки застосовуючи ці принципи, людство зможе зберегти ті природні ресурси, які нам дані природою.

Список використаних джерел:

1. Circular economy. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/circulareconomy/public/index.html#production-today>.[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/circulareconomy/public/index.html - production-today](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/circulareconomy/public/index.html-production-today)
2. Circular economy: definition, importance and benefits. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>.
3. Модель циркулярної економіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://business.dii.gov.ua/handbook/impact-investment/model-cirkularnoi-ekonomiki>.
4. Руда М.В., Яремчук Т.С., Бортнікова М.Г. Циркулярна економіка в Україні: адаптація європейського досвіду. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2021. № 3 (1). Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23807/menedzhment121-214-224.pdf>.
5. Циркулярна економіка та переваги для суспільства. Явні переможці в області робочих місць та клімату в економіці, заснованій на відновлюваній енергії та ресурсоефективності. Дослідження стосовно Чеської Республіки та Польщі. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.clubofrome.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/The-Circular-Economy-CoR-UA-2.pdf>.
6. Циркулярна економіка. План дій Circular economy action plan (CEAP). [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-08/2%20FINAL_Tree_Circular_economy_action_plan_297x210mm_4%2B4_web_180822.pdf